

RUHÁZATI SZOLGÁLAT.

SUBA GÉZA hrs. őrnagy

Amit a bőryanagról tudni kell

I. RÉSZ.

A hadtáp-szolgálat keretében működő ruh., ált. szem. felsz. és von. ag. szolg. vezetők szakmai kiképzését, valamint a hadtáptisztek anyagi tudásának növelését célozza rövid bőr-technológiai tanulmányom.

A bőrgyártás a legrégebbi iparágakhoz tartozik. Nyersanyagát már az ősember is felhasználta és azt főleg ruházókásra használta. Rövidesen észrevette, hogy a bőr hamar megkeményedik, majd a vízben feláztatva újra megpuhul, de rövid időn belül meg is romlik, megbűdösödik.

Ekkor valószínűleg az állat zsírával kezelte és már használhatóbb bőrt kapott. A bőrcserzésnek ez volt az őse.

A magyarok már vándorlásuk alatt, készítettek timsóval és sóval cserzett zsíros bőroket.

Az Árpádok alatt már külföldön is ismerték a magyar timáripárt. A bőr felhasználása a történelem folyamán mindjobban elterjedt. Eleinte csak kis timárműhelyekben dolgozták fel a bőrt. A benzol feltalálása, a szerves kémia fejlődése után pedig a legutóbbi évtizedek egyik legjelentősebb gyáriparágává és népgazdaságunk fontos tényezőjévé vált.

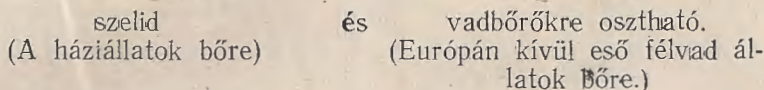
Míg a kisipar kezdetleges módon dolgozott és viszonyítva kevés bőrfelesleget készített, addig a nagyipar már a legváltozatosabb és legkülönbözőbb bőrfajtákat tudja előállítani.

A minőség feljavítása, az önköltség csökkentése, a munkaversenyek nagyszerű eredményei, a tapasztalatcserék és a megváltozott szocialista munkaviszony óriási léptekkel viszi előre a bőrgyártásunkat fejlődésében.

A bőrgyártás feladata.

1. A nyersbőr felesleges anyagainak eltávolítása.
2. A bőr cserzése (szilárd tartósítása).
3. A különböző kívánalmaknak, megfelelő módon való elkészítése (kikészítés).

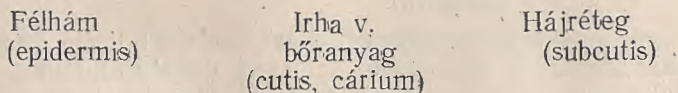
A nyersbőr.

Bőr-kikészítés alatt olyan műveleteket értünk, melyeknek célja az állati bőroket úgy kikészíteni, hogy azok bizonyos fokú befolyásoknak, különösen pedig állati nyersbőröknél fellépő rothadásnak ellenállni képesek legyenek, további célja a nyersbőroket olyan állapotba hozni, hogy azok — a kikészített bőrnek sokféle alkalmazására való tekintettel, — a különféle kívánalmaknak megfelelhessenek.

A cserzett bőr tehát állati bőrből előállított termék, amely vízbe téve, majd ismét megszárítva nem törik, hanem lágymarad, hideg víz jelenlétében nem rothad, meleg vízzel főzve nem enyvesedik.

A bőr rétegeinek vázlata.

A cserzést megelőzőleg, a bőrről eltávolítják a szőroket, a felhám- és a hájréteget.

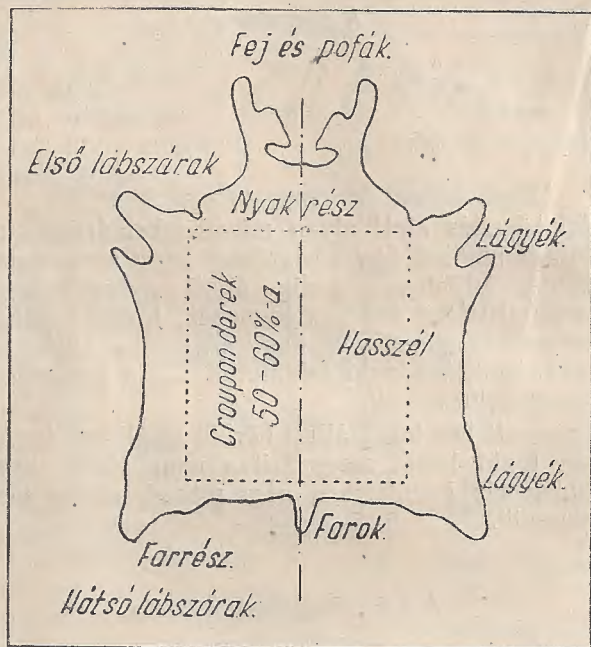
Az epidermis sejtsjei, különösen azok, amelyek a szőrhagymát körülvevő réteget alkotják, könnyebben bomlanak el, mint az irha rostjai, kémiai és fizikai jellegük folytán.

A zsiradék, amely a bőr minden részében található, különleges előkészítő műveletek után (pl. meszezés) távolítható el, melyek a faggyút tartalmazó sejteket elroncsolják.

Bőrök konzerválása.

A bőrnek, mint minden állati maradványnak bomlását, a rothadási baktériumok okozzák.

Ezért a bőrt nedves (zöld) állapotban úgy, amint azt a mészáros a vágóhídon az állat testéről lefejtí, besózva és kiszárítva vagy különleges módon konzerválva (fertőtlenítve) hozzák forgalomba.

1. A bőr besózása.

A legelterjedtebb konzerválási módszer: tiszta vagy ipari só használunk a besózáshoz, amelyet denaturálhatunk, vagyis étkezési célra alkalmatlanná tesszük. Denaturálásra petróleumot, halzsírt, szódát, timsót, stb. használunk. Ezek hátránya, hogy hatnak a bőr anyagára. A frissen mosott bőrt kissé rézsutosan kiterítjük, húsos oldalát sóval behintjük, az első bőrre ráfektetjük a másodikat, ezt is besózzuk és így tovább.

A bőroket először 10% sóval hintjük be, majd két-három napig állni hagyjuk, miközben az oldódásnál képződő sós lúg behatol a bőrbe, a felesleges folyadék pedig a bőrök ferde fekvése következtében lecsurog.

Ha a bőrök rögtön munka alá kerülnek, úgy elég ez az egyszeri besózás, különben szükséges még egy második is.

A második besózás 15% sóval történik, 30 kg. friss bőrhöz kell tehát 3 kg só a víz elvonásához és 5 kg. kereken a tulajdonképeni konzerváláshoz. A *marhabőr sózásra körülbelül a nyersbőrsúly egyharmadának* megfelelő mennyiségű só szükséges.

2. Szárítás.

A szárítás levegőn, közvetlen napfénytől védett helyen, szellős tetőpadláson, vagy fűtött helyiségekben lehetőleg gyorsan, alacsony hőnél történik.

A bőr kb. 40%-ot veszít szárítás közben eredeti súlyából. Túlmagas hőfoknál a bőrök egy része enyvesedne.

3. Bőrök fertőtlenítése.

A gyakorlatban fertőtlenítő szerek alatt olyan anyagokat értünk, amelyek már kis mennyiségben is megfelelő mértékben hatnak. Ilyenek: *karbolsav* (1—2%-os friss és száraz bőrök-nél használható). *Arzénikumot* nem friss, hanem már szárított bőrök fertőtlenítésére használunk.

Molyok ellen *naftalin*.

Pikkel-nek nevezett keverék, amely a koncentrált sóoldatból és 10—20% sósavból (esetleg kénsavból) áll.

Felhasználható még: Formalin, hangyasav, oltott mész, cinkszulfát, cinkklorid, stb. Általában a helyi viszonyok mértékadóak.

A bőrökön előforduló hibák.

A nyersbőr-nél előforduló sok hiba az állat életkörülményeitől, vagy a bőrök hanyag kezeléséből származik.

1. Elő állaton keletkező   2. Hibás vágás   3. Konzerválási hibák
hibák.

1. bögöly,

bőrbe való égetés,

sebhely,

tövisszúrás,

ostorcsapás,

állatok egymás ellen vívott harcából keletkezett seb.

Istállóban, az állat hátsó részén keletkező vastag sár-
réteg (ürülék és vizelet) az állat bőrét annyira megmarja, hogy
a cserzett bőr nem lesz sima, hanem ripacsos.

2. Lehúzásnál éles késsel akarják az eljárást siettetni.
Vágások és lyukak keletkeznek (vakmetszések).

3. Melegen egymásra rakott bőrök gyorsan rothadnak
— cserzés után repedeznek, — sófoltok.

Szárításnál — tűz, vagy meleg következtében kemény
helyek keletkeznek.

Vasfoltok (vasvegyületek cserzik, de a növ. cserzőanya-
gokkal fekete foltokat adnak, e helyen a bőr törékennyé válik.)

(Folytatása következik.)